

اصول راهبری تصفیه خانه‌های آب

«سلسله مقالات آموزشی»

(مقاصد برنامه‌های مدیریت مخازن آب)

قسمت بیستم

تهنیشنی

ترجمه : مهندسین مشاور طرح و تحقیقات آب و فاضلاب

سطوح پایین کدورت به خاطر حداقل بودن بارگذاری لخته بر روی صافی‌ها، خوشایند است.

درجه حرارت آب ورودی به حوض ته‌نشینی از اهمیت زیادی برخوردار است. معمولاً تغییرات درجه حرارت بسته به فصل و درجه حرارت آب و هوا، به صورت تدریجی است. هرچه آب سردتر می‌شود، ذرات کندتر ته‌نشینی می‌شوند. برای غلبه بر این تغییر، بایستی آزمایش‌های جارانجام شده و میزان مواد منعقد کننده را برای تشکیل لخته‌های سنگین‌تر که، سریع‌تر ته‌نشین می‌شوند، تنظیم نمود. از طرف دیگر چون مصرف آب در طول فصل سرما کاهش پیدا می‌کند، جریان آبی که تصفیه می‌شود را می‌توان کاهش داد که باعث می‌شود زمان ماند طولانی‌تری فراهم گردد. زمان ماند طولانی‌تر به ذراتی که کندتر ته‌نشینی می‌شوند و یا لخته‌هایی که با سرعت کمتر ته‌نشین می‌شوند، اجازه می‌دهد که در حوض ته‌نشینی حذف شوند.

کترل‌های چشمی فرایند ته‌نشینی بایستی شامل مشاهده خصوصیات لخته‌های در حال ته‌نشین شدن، توزیع لخته در ورودی حوض و شفافیت آب مورد ته‌نشینی که در حال عبور کردن از روی سریزهای ناودانی است، توزیع یکنواخت لخته یا ته‌نشینی ضعیف‌تر لخته‌ها، ممکن است نشان دهنده حاد شدن تغییر کیفیت آب خام یا بروز مشکلات دیگر باشد.

روش‌های بهره‌برداری مرتبط با شرایط عادی فرایند شاخص‌های شرایط عادی بهره‌برداری

از نقطه نظر کیفیت آب، کدورت آب خروجی از فیلتر معرف خوبی از عملکرد کلی فرایند است. با این وجود، شما بایستی عملکرد هر یک از فرایندهای تصفیه آب، شامل ته‌نشینی را به منظور پیش‌گویی کیفیت یا تغییرات عملکرد به طور جداگانه پایش نمایید. شرایط عادی بهره‌برداری شرایطی است که در آن محدوده، تصفیه‌خانه شما عمل می‌کند؛ در حالی که شرایط غیرعادی، شرایط غیرمتداول یا شرایطی است که در آن شرایط بایستی مشکلی برطرف شود. تغییرات در کیفیت آب خام ممکن است برای تعداد زیادی از تصفیه‌خانه‌ها یک شرایط غیرعادی تلقی شود و برای تصفیه‌خانه‌های دیگر حکم یک شرایط نابهنجار را داشته باشد.

در بهره‌برداری عادی از فرایند ته‌نشینی موارد زیر (شکل ۱) باید مورد دقت قرار گیرد:

- ۱- کدورت ورودی و خروجی از حوض ته‌نشینی
- ۲- درجه حرارت آب ورودی

کدورت آب ورودی نشان دهنده بارگذاری جامدات یا بارگذاری لخته‌ها بر روی فرایند ته‌نشینی است. کدورت آب خروجی از حوض نشانه موثر بودن یا راندمان فرایند ته‌نشینی است.

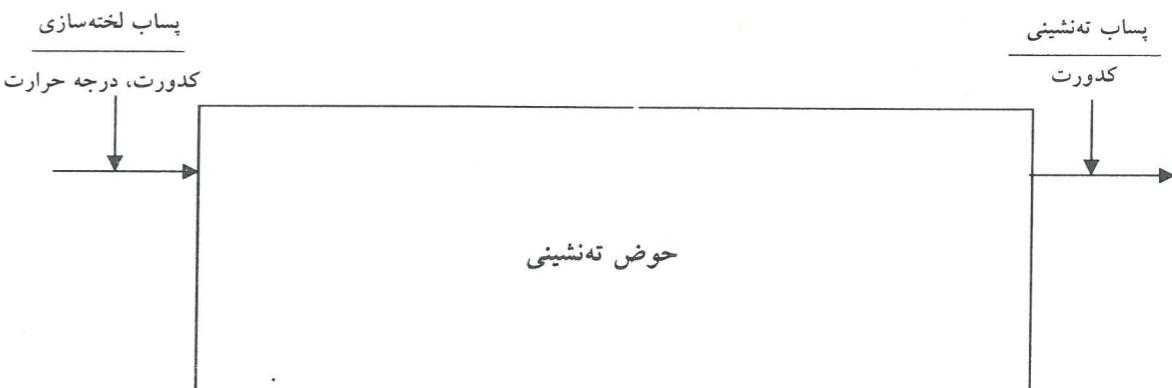
شاخص‌های شرایط غیر عادی

تغییرات ناگهانی در شاخص‌های کیفی آب نظیر کدورت، pH، قلیائیت، درجه حرارت، مصرف کلر و رنگ، علائمی هستند که هنگام بروز آنها بایستی عملکرد فرایند انعقاد-لخته‌سازی و همچنین فرایند تهشینی بررسی شود.

جدول ۱- خلاصه‌ای از عملیات فرایند تهشینی روزانه

عملیات بهره‌برداری	تکرار پایش*	محل	عملیات مورد نیاز
۱-افزایش تناوب نمونه‌برداری زمانی که کیفیت آب متغیر است	حداقل هر ۲ ساعت یکبار	ورودی/خروجی	بررسی شاخص‌های کیفی آب : کدورت
۲- انجام آزمایش‌های جار (به روش کار انعقاد و لخته‌سازی نگاه کنید)	گاه‌گاهی	ورودی	درجه حرارت
۳- تغییرات فرایند مورد نیاز را انجام دهید :			
الف- مواد منعقد کننده را تغییر دهید			
ب- دور ماده منعقد کننده را تنظیم کنید			
ج- شدت اختلاط را در مخلوط کن تنظیم کنید			
د- تناوب حذف لجن را تغییر دهید			
۴- پاسخ را در زمان مناسب اصلاح کنید			
۱- انجام آزمایش‌های جار	حداقل یکبار در هر شیفت ۸ ساعته	نیمه اول حوض	انجام مشاهدات چشمی : خصوصیات تهشینی لخته
۲- تغییرات فرایند لازم را انجام دهید	حداقل یکبار در یک شیفت ۸ ساعته	ورودی	توزيع لخته
الف- ماده منعقد کننده را تغییر دهید			
ب- دور ماده منعقد کننده را تغییر دهید			
ج- شدت اختلاط را در مخلوط کن تنظیم کنید			
د- تناوب حذف لجن را تغییر دهید			
۳- پاسخ به تغییرات فرایند را در زمان اصلاح کنید			

* تکرار پایش باید براساس نوع منع آب و تغییرات آن انجام شود.

شکل ۱- فرایند تهشینی : پایش شاخص کیفیت آب و نقاط نمونه‌برداری

موقعی که سیستم‌های لوله‌ای تخلیه لجن در معرض گرفتگی قرار می‌گیرند، بازرسی شوند. بهره‌بردار باسته به طور روزانه تأسیسات فیزیکی و تجهیزات را به عنوان بخشی از عملیات مراقبت و نگهداری شایسته، مورد بررسی قرار دهد. شرایط غیر عادی فرایند تهشینی قضایت کنید. زمانی که عمل تهشینی به خوبی اتفاق می‌افتد، لخته‌ها فقط در یک فاصله کوتاهی قابل رویت هستند. زمانی که تهشینی ضعیف است، لخته گزارش شود. سطح آب موجود در حوض‌ها و ناوданی‌ها باسته کترول شوند تا عاری از برگ‌ها، شاخه‌های ریز درختان و دیگر آشغال‌ها باشد. این عوامل ممکن است تجهیزات مکانیکی نظیر شیرها و تجهیزات سنجش را تحت فشار قرار دهند و یا باعث مسدود شدن آنها شوند.

خلاصه‌ای از عملیات فرایند تهشینی در جدول ۱ نشان داده شده است.

ثبت و مراقبت یادداشت‌ها
یادداشت‌برداری یکی از مهم‌ترین عملیات اجرایی مربوط به بهره‌برداری تصفیه‌خانه آب است. در بهره‌برداری روزانه فرایند تهشینی، شما یک گزارش عملیات روزانه از عملکرد فرایند و خصوصیات کیفی آب را نگهداری می‌کنید. موارد زیر را یادداشت و حفاظت کنید
۱- کدورت ورودی و خروجی و درجه حرارت ورودی
۲- محصول فرایند (مقدار آب تصفیه شده و حجم لجن تولید شده)

عملکردی در حوض‌های تهشینی دایرها یا مستطیلی شما می‌توانید با توجه به مشاهده فاصله‌ای که لخته در آن فاصله از ورودی حوض مشاهده می‌شود، در مورد عملکرد فرایند تهشینی قضایت کنید. زمانی که عمل تهشینی به خوبی اتفاق می‌افتد، لخته‌ها فقط در یک فاصله کوتاهی قابل رویت هستند. زمانی که تهشینی ضعیف است، لخته گزارش شود. سطح آب موجود در حوض‌ها و ناوданی‌ها باسته کترول شوند تا عاری از برگ‌ها، شاخه‌ای ریز درختان و دیگر آشغال‌ها باشد. این عوامل ممکن است تجهیزات مکانیکی نظیر شیرها و تجهیزات سنجش را تحت فشار قرار دهند و یا باعث مسدود شدن آنها شوند.
در صورتی که پتوی لجن دارای چگالی نرم‌مال (برحسب میلی‌گرم جامدات در لیتر آب) اما خیلی به سطح نزدیک باشد، میزان لجن بیشتری باید دفع شود. اگر پتوی لجن دارای چگالی سبک غیرمعمولی است، فرایند انعقاد-لخته‌سازی باستی برای بهبود عملکرد تنظیم شود.

با هر کدام از فرایندهای تهشینی بهتر است کیفیت آب عبوری از روی سرریزها بازرسی شود. لخته‌هایی که به انتهای بالای حوض می‌رسند، نشان دهنده جریان‌های دانسیتی‌ای، میانبر زدن، عمیق بودن بیش از حد پتوی لجن و یا بالا بودن جریان‌ها هستند. شفافیت آب خروجی نیز شاخص قابل اطمینانی از عملکرد انعقاد-لخته‌سازی است.
تجهیزات فرایند باستی به طور منظم برای اطمینان از عملکرد مناسب آنها، کترول شوند. عملکرد مناسب تجهیزات حذف لجن باستی در هر زمان بهره‌برداری و

ادامه جدول ۱- خلاصه‌ای از عملیات فرایند ته‌نشینی روزانه

عملیات مورد نیاز	عملیات پایش*	محل	تکرار پایش*	عملیات بهره‌برداری
کنترل فرایند و شرایط تعجهیزات حذف لجن :	یکبار در هر شیفت ۸ ساعته ۲- مشکلات دیگر را اعلام کنید	مختلف	یکبار در هر شیفت ۸ ساعته	۱- مشکلات جزئی را تصحیح کنید
صدا لرزه نشت	یکبار در هر شیفت ۸ ساعته یکبار در هر شیفت ۸ ساعته	مختلف	یکبار در هر شیفت ۸ ساعته	۲- مشکلات دیگر را اعلام کنید
گرم شدن بیش از حد راهبری تعجهیزات حذف لجن :	یکبار در هر شیفت ۸ ساعته	مختلف	یکبار در هر شیفت ۸ ساعته	یکبار در هر شیفت ۸ ساعته
ترتیب اجرای عملیات عادی	بسته به شرایط فرایند (ممکن است از یکبار در روز یا چند بار در روز و بیشتر تغییر کند)	Hospt	Hospt	Hospt
بازرسی تأسیسات :	ا- تناوب بهره‌برداری را تغییر دهید الف- اگر لجن بیش از حد آبدار است تناوب عملیات را کاهش دهید یا نرخ پمپاژ را کم کنید ب- اگر لجن بیش از حد متراکم و حجمی است یا خطوط تخلیه گرفتگی دارد، تناوب بهره‌برداری یا نرخ پمپاژ را افزایش دهید ج- اگر لجن عفونی است، تناوب بهره‌برداری یا نرخ پمپاژ را افزایش دهید.	Hospt	Hospt	Hospt
Hospt	۱- شرایط غیر عادی را گزارش دهید ۲- تغییرات جریان را انجام دهید یا سریزهای ناودانی را تنظیم کنید ۳- آشغالها را از سطح آب حوض	Hospt	۱- شرایط غیر عادی را گزارش دهید ۲- تغییرات جریان را انجام دهید یا سریزهای ناودانی را تنظیم کنید ۳- آشغالها را از سطح آب حوض	۱- شرایط غیر عادی را گزارش دهید ۲- تغییرات جریان را انجام دهید یا سریزهای ناودانی را تنظیم کنید ۳- آشغالها را از سطح آب حوض
Hospt	مساهده کنید	گاهگاهی	حذف کنید	مساهده کنید

* تکرار پایش باید براساس نوع منبع آب و تغییرات آن انجام شود.

مواردی که یک متغیر در منبع آب ایجاد شده باشد، تغییرات ناگهانی در درجه حرارت محتمل و افزایش‌های ناگهانی در کدورت آب ته‌نشین شده، می‌تواند هنگام بهره‌برداری از فرایند فیلتراسیون ایجاد مزاحمت نماید. حمل لخته‌ها از داخل حوض ته‌نشینی باعث گرفتگی زود هنگام صافی‌ها شده و ممکن است منجر به کاهش کیفیت آب صاف شده گردد.

جدول ۲ خلاصه‌ای از مشکلات فرایند ته‌نشینی، چگونگی تعیین علل مشکلات و همچنین چگونگی تصحیح مشکلات را ارائه می‌نماید.

روش‌های راهاندازی و از کار انداختن

راهاندازی یا از کار انداختن دارای یک روش ثابت نیست این روش‌ها با از کاراندازی کامل برای نگهداری و نظافت دوره‌ای ارتباط پیدا می‌کند، که عموماً به طور سالیانه انجام می‌گیرد. در بعضی موارد از کار انداختن فرایند ممکن است ناشی از یک شکست و نقص بزرگ در فرایند باشد.

فعالیت‌های متدالوی که توسط اپراتور در راهاندازی یا از کار انداختن فرایند ته‌نشینی انجام می‌گیرد، در زیر ارائه شده است.

روش‌های راهاندازی

در راهاندازی موارد زیر باید مورد توجه باشد :
- کنترل حالات و وضعیت‌های بهره‌برداری و نحوه عملکرد (دستی یا اتوماتیک) تعجهیزات و تأسیسات فیزیکی.

- بسته بودن شیرهای زهکش حوض.

- دریچه‌های ایزو لاسیون حوض باز باشد.

- شیرهای زهکش حوض را بسته باشد.

- صفحات سرریز ناودانی‌ها در ارتفاعات مساوی تنظیم شده باشد.

- کنترل کنید و مطمئن شوید که همه آشغال‌ها، وسایل و ابزارها از حوض خارج شده باشند.

- تعجهیزات حذف لجن را کنترل کنید.

- تعجهیزات مکانیکی به خوبی رونگ کاری شده باشند و آماده بهره‌برداری باشند.

جدول ۲- عیب یابی فرایند تهشینی

تغییرات ممکن در فرایند	فعالیت‌های بهره‌بردار	عملیات مورد نیاز :
۳- تنظیم شدت اختلاط در واحد اختلاط/لخته‌ساز	۳- بررسی عملکرد فرایند	
۴- تغییر تناوب حذف لجن (افزایش یا کاهش)	الف- فرایند انعقاد- لخته‌ساز ب- خصوصیات تهشینی لخته ۴- انجام تغییرات فرایندی مناسب ۵- پاسخ به تغییرات فرایندی در زمان مناسب	بررسی تغییرات کیفی خروجی فرایند زلال‌ساز رو به بالا :
۱- تغییر تناوب حذف لجن (افزایش یا کاهش) ۲- افت سطح آب ورودی زلال‌ساز به منظور پایین رفتن پتوی لجن	۱- انجام تغییرات فرایندی مناسب ۲- بازکردن شیر زهکش اصلی زلال‌ساز	کدورت کدورت ایجاد شده توسط لجن زلال‌ساز
تجهیزات مکانیکی را از کار انداخته و از محل مناسب آنها را قطع کنید. مراقب باشید تا شیرها در وضعیت مناسب باشند (خواه بسته یا باز) سوئیچ‌های الکتریکی و تجهیزات را خاموش کنید و با علامت خاص مشخص نمایید. در صورت نیاز آب حوض را خالی کنید. مطمئن شوید که سطح آب آن قدر بالا نیست که حوض خالی را به صورت شناور در آورد. شیرهای زهکش حوض را باز کنید. همه دندنه‌ها، چرخ دندنه‌ها و بخش‌های متحرک مکانیکی که بلافاصله پس از آب‌گیری حوض مستغرق شده‌اند، را گریس کاری و روان‌سازی کنید. اگر این کار انجام نشود، این بخش‌ها در عرض چند ساعت می‌توانند از حرکت باز ایستند. بخش‌های بی‌حرکت شده برای تعییز نیاز به زمان طولانی دارند و می‌توانند منجر به شکستگی تجهیزات شوند.	- عملکرد تجهیزات حذف لجن را مشاهده کنید. - حوض تهشینی را با آب پر کنید. - عمق مناسب آب را در حوض مشاهده کنید. - آشغال‌های شناور را از سطح حوض برطرف کنید. - پمپ‌های نمونه را روشن کنید. - آنالیزهای کیفی آب را انجام دهید (همان گونه که نیاز است، تنظیمات فرایند را انجام دهید). - تجهیزات حذف لجن را به کار بیاندازید (مطمئن شوید که همه شیرها در وضعیت مناسب هستند (بسته یا باز)).	- عرضه از کار انداختن ۱- جریان ورودی به حوض را متوقف کنید. دریچه‌های ایزولاسیون یا مانع‌های توقف را نصب کنید. ۲- پمپ‌های نمونه را خاموش کنید. ۳- تجهیزات دفع لجن را خاموش کنید.

تغییرات ممکن در فرایند	فعالیت‌های بهره‌بردار	عملیات مورد نیاز
۱- تغییر ماده منعقد کننده ۲- تنظیم میزان ماده منعقد کننده ۳- تنظیم شدت اختلاط در اختلاط لحظه‌ای/ لخته‌ساز ۴- انجام تغییرات فرایندی مناسب ۵- افزایش تناوب کترل فرایند ۶- رسیدگی و بررسی به منظور تغییرات فرایندی در زمان مناسب (اطمینان از این که زمان کافی برای مؤثر واقع شدن تغییر فراهم شده است)	۱- انجام آنالیزهای موردنیاز به منظور تعیین دامنه تغییر ۲- ارزیابی عملکرد کلی فرایند ۳- انجام آزمایش‌های جار ۴- انجام تغییرات فرایندی مناسب ۵- افزایش قلیائیت از طریق افزودن آهک	بررسی تغییرات کیفیت خروجی فرایند لخته‌سازی : کدورت قلیائیت pH
۱- تغییر ماده منعقد کننده ۲- تنظیم میزان ماده منعقد کننده ۳- تنظیم شدت اختلاط در مخلوط کن سریع/ لخته‌ساز ۴- تنظیم	۱- ارزیابی عملکرد کلی فرایند ۲- انجام آزمایش‌های جار ۳- بررسی عملکرد فرایند انعقاد- لخته‌ساز ۴- انجام تغییرات فرایندی مناسب ۵- پاسخ کارشناسی به تغییرات فرایند در زمان مناسب	بررسی تغییرات حوض تهشینی : تهشینی لخته بالا آمدن یا شناور شدن لجن
۱- تغییر ماده منعقد کننده ۲- تنظیم میزان ماده منعقد کننده ۳- تنظیم شدت اختلاط و اختلاط لحظه‌ای/ لخته‌ساز ۴- تغییر در تناوب حذف لجن (افزایش یا کاهش) ۵- حذف لجن از حوض ۶- تعمیر چنگک‌های شکسته	۱- مشاهده خصوصیات تهشینی لخته الف- پخش ب- اندازه ج- شدت تهشینی ۲- ارزیابی عملکرد کلی فرایند ۳- انجام آزمایش‌های جار : الف- ارزیابی اندازه لخته و سرعت تهشینی ب- ارزیابی کیفیت آب تهشین شده (شفافیت و رنگ) ۴- انجام تغییرات فرایند لازم ۵- پاسخ کارشناسی به منظور تغییرات فرایندی در زمان مناسب	بررسی تغییرات کیفیت خروجی فرایند تهشینی : کدورت رنگ
۱- تغییر ماده منعقد کننده ۲- تنظیم میزان ماده منعقد کننده	۱- ارزیابی عملکرد کلی فرایند ۲- انجام آزمایش جار	

سؤالات

- ۱- چه مواردی را یک اپراتور در طول بهره‌برداری عادی از فرایند تهشیینی بایستی کنترل کند؟
- ۲- اغلب چه مشاهدات چشمی بایستی در ارزیابی عملکرد فرایند تهشیینی مورد توجه قرار گیرد؟
- ۳- بهره‌بردار چگونه می‌تواند از خالی بودن خط لجن اطلاع حاصل کند؟
- ۴- در صورتی که در خط لجن به طور متناوب گرفتگی حاصل می‌شود، چه کاری باید انجام داد؟
- ۵- در عملیات وزانه فرایند تهشیینی چه نوع یادداشت‌هایی بایستی نگهداری و حفظ شوند؟
- ۶- کدام شاخص کیفی آب برای اندازه‌گیری صریح راندمان حذف در فرایند حوض تهشیینی مورد استفاده قرار می‌گیرد؟
- ۷- در اثر افزایش ناگهانی کدورت در آب خروجی از واحد تهشیینی چه مشکلاتی می‌تواند ایجاد شود؟
- ۸- تحت چه شرایطی ممکن است تصفیه‌خانه از کار بیفتد؟
- ۹- روش از کار انداختن را برای یک حوض تهشیینی فهرست وار بنویسید.
- ۱۰- چرا بایستی در طول دوره راهاندازی و از کار انداختن فرایند عکس‌برداری انجام شود؟